

perspektivy, a to není úkolem této poznámky. Chce jen ještě jednou ospravedlnit existenci celé této diskuse podtržením jejího významu. K ujasnění o věci revolučnosti, nerevolučnosti a kontrarevolučnosti na frontě politické se došlo podobnou diskusí, nechyběly ani tehdy hlasy, aby věc byla vyřízena hezky v soukromí, a ne před tváří veřejnosti. Kdo by však chtěl nyní tvrdit, že ta diskuse byla před více než rokem věcí zbytečnou?

Kurt Konrad: KRIZE KAPITALISMU A „SOURUČENSTVÍ“

Jeden ze základních principů dialektického materialismu je jednotnost teorie a praxe. A to nejen v tom smyslu, že dialektický materialista nechce pouze vykládat svět, ale změnit ho, avšak rovněž v tom smyslu, že ve všech konkrétních případech je s to ukázat, že určitá praxe je v logické a historické souvislosti s určitou teorií. Tak např. teorie historického materialismu s prakticko-revoluční činností proletariátu.

Mám zde na mysli teorii a praxi Bedřicha Václavka. Jeho teorie: „Mezi uměním a politikou nejsou přímé vztahy, ale obé roste ze společné základny a přes ni jsou souvislosti zřejmé“ a z toho vyplývající: „Jde o zásadní souručenství moderní tvorby a sociálně revolučního hnutí“. Jeho praxe spočívá v „boji proti idyle“, v boji za heslo: „Civilizované ženě civilizovaný šat!“ atd. Jak je to možno, že souručenství Bedřicha Václavka se sociálně revolučním hnutím spočívá v době nejostřejší krize kapitalismu, kdy všechny jeho rozpory stupňují se s neuvěřitelnou rychlostí k nejvyššímu zostření, v propagandě pro ustřížení copů a pro hedvábná pyžama? (Viz Index, r. I, č. 12, rediguje Bedřich Václavěk, který svým jménem tuto praxi kryje.)

Zde musíme zúčtovat se zásadně nesprávnou analýzou Václavkovou a Teigovou, která stanoví literárně umělecké převraty za rovnocenné sociální revoluci.

Chyba v analýze Václavkově a Teigově (posledně jmeno-

vaného opět v Indexu II/1) spočívá v tom, že měšťácko-pokrokové umění, jako romantismus, symbolismus, kubismus, surrealismus, které bránilo své existenční oprávnění velmi energicky a velmi bouřlivě proti reakčním, více méně vyžilým uměleckým směrům — jako klasicismus, parnasismus, naturalismus — že prohlašují toto obsahově i formálně kapitalistické umění — jen proto, že je pokrokové (rozumí se v kapitalistickém smyslu) — za revoluční ve společenském slova smyslu. Vycházejí z „materiálu“, z produkčních sil určité epochy, tj. z technických forem její produkce; vidí vyrůstat na tomto společném podkladě právě tak „moderní tvorbu“ jako „sociálně revoluční hnutí“ — a vsunou směle mezi obojí znaménko rovnosti, odpovídající více jejich přání nežli skutečnosti. Tak daří se Teigovi mistrovský kousek, že odvozuje svůj materialismus od „materiálu“ (např. při stavbě: kameny či beton) a vůbec nepozoruje, že mu přitom rozhodující faktor — produkční poměry — zmizel pod stolem, že zmizel společenský obsah produktivních sil, společenský obsah doby, který představuje druhý základní element určité historické ideologie.

Ano — moderní tvorba (surrealismus, konstruktivismus) povstala ze stejné společenské základny jako revoluční hnutí proletariátu. Ale jde také o společenský směr, o společenský obsah, o společenskou působnost. A tu docházíme k výsledku, že tak revolučně naparáděná negace „moderní tvorby“ zůstává jen v okruhu vývojových výkyvů kapitalistické ideologie a představuje pokrokový směr, odpovídající změně společenské základně kapitalismu — že však revoluční hnutí proletariátu směřuje k likvidaci dnešní společnosti, k historické negaci kapitalismu, že tedy proletářsko-revoluční umělecká kritika má mimo jiné úkol vést na svém úseku co nejostřejší boj proti celému kapitalistickému umění, rovněž proti jeho „moderní“ části, totiž surrealismu, kapitalistickému konstruktivismu, poetismu.

Tak stává se znaménko rovnosti, vkládané Teigem a Václavkem mezi jejich umělecké teorie a sociálně revoluční hnutí,

sebeklamem. Tato stránka otázky je však nejméně důležitá. Tím spíše je rozhodující, že každý, kdo zakrývá třídní obsah kapitalistického systému a všech jeho forem, podporuje kapitalismus v provádění pro něho velmi důležitých úkolů. Kdo mluví o racionalizaci, aniž by poukázal na její kapitalistický obsah, kdo mluví o umění, o moderně, aniž by ukázal na jejich třídní směr, provádí důležitý úkol kapitalistické ideologie: udržení iluzí o formách stojících nad třídami, o státu, kultuře, umění, racionalizaci atd., které slouží k zastírání kapitalistického obsahu těchto forem a k nerušenému upevnění jejich působnosti.

Tak stávají se Teigovy a Václavkovy teorie jednou z mnoha pák mnohotvárné kapitalistické praxe v čase její krize.

Bedřichu Václavku, ptejte se jednou dělnice, kolik denních mezd spolkló by pořízení hedvábného pyžama. A pak jděte spánembohem dále bojovat proti idyle.